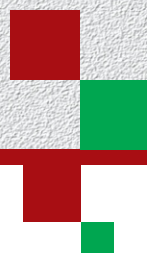

НЕИСПРАВЕН ПРОИЗВОД

НЕИСПРАВЕН ПРОИЗВОД

Како потрошувачи очекуваме кога разгледуваме или купуваме производи тие да бидат **исправни, безбедни, сообразни** и доколку имaat некакви гаранции **во согласност со гаранциите** и во согласност со нашите реални очекувања и нашите искани барања, и да **немаат видливи и скриени недостатоци**. Правото не штити кога се наоѓаме во улога на потрошувач и воедно во улога на купувач на производи или стока на различни начини. Значи како предуслов да уживаме заштита од потрошувачкото право потребно е да купуваме производи или стока за сопствени потреби за нас лично или нашето семејство! Еве неколку поими кои ќе ни помогнат да разбереме дали сме во потрошувачки однос или договор кога купуваме производи/стоки!

„**Потрошувач**“ е секое физичко лице кое набавува стоки или користи услуги за целите што не спаѓаат во рамките на неговата трговска, деловна, занаетчиска или професионална дејност, купува за себе или за своето семејство. „**Производ**“ е стока или предмет без оглед на степенот на нивната обработка, наменети за понуда на потрошувачите. „**Стока**“ е секој опиплив подвижен предмет, со исклучок на стоките што се продаваат во постапка за извршување или инаку според законско овластување согласно законските прописи, како и водата, гасот и електричната енергија што се нудат за продажба во точно определен волумен или количество. „**Трговец**“ е физичко или правно лице кое снабдува стоки или дава услуги, односно истите ги нуди, вклучително и преку други субјекти кои дејствуваат во негово име или за негова сметка, за целите на неговата трговска, деловна, занаетчиска или професионална дејност, без оглед дали е во јавна или во приватна сопственост; „**Трговска гаранција**“ е обврска со која што трговецот или производителот, двајцата како гаранти, покрај постоењето на одговорноста за несообразноста на стоките во смисла на применливите прописи, се обврзуваат на потрошувачот да му ја вратат платената цена или да ја заменат, поправат или сервисираат стоката на било кој начин, а кога стоката не одговара на спецификацијата

или било кои други барања што не се однесуваат на сообразноста и се содржани во гарантниот лист или во соодветното поврзано огласување достапно пред или во моментот на склучување на договорот; **„Производител“** е физичко или правно лице кое изработило готов производ, физичко или правно лице кое произвело потрошувачка стока, субјектот кој ја увезол потрошувачката стока на територијата на Република Северна Македонија, како и лице кое, обележувајќи го производот со своето име, фирма, назив, трговска марка или друг знак за разликување на производот, се претставува како производител; **„Штетник“** е оној кој одговара за причинетата штета во случај кога станува збор за неисправен производ тоа е производителот. **„Оштетеник“** е оној кој ја претрпел штетата на кого му е намален имотот и/или спречено му е имотот да му се зголеми или оној на кој му се повредни личните права, во нашиот случај како оштетеник се јавува потрошувачот или трето лице кое претрпело штета од неисправниот производ.

Производите/стоката кои се нудат за продажба или се продаваат треба да ги исполнуваат **условите и стандардите на безбедни производи** според правилата содржани во општиот и посебните закони за безбедни производи!

Производите/стоката која ќе ви биде продадена треба да биде според квантитет, квалитет и комплетност сообразна со вашите вообичаени очекувања или до колку сте имале специфични барања во согласност со вашата спецификација. Во спротивност трговецот одговара за **несообразност** на стоката за нејзините видливи недостатоци за кои треба да реагирате при прегледот и приемот на стоката и за невидливите скриени недостатоци кои би се појавиле евентуално подоцна!

Директивата 2019/771 (ЕУ) за одредени аспекти во врска со договориите за продажба на стоки е објавена во Службениот весник на ЕУ на 22 мај 2019 година и ја укинува и заменува Директивата 1999/44 ЕЗ за продажба и гаранции веќе од 1 јануари 2022 година. Сите стоки, вклучително и стоки со дигитални елементи (на пример, паметни фрижидери) го задржуваат минималниот гаранционен рок од две години (од моментот на испорака). Дојдот е исклучок, барањето честито се појавува на вина, намера крајно невнимание или на договорниот закон според националните закони на земјите-членки за да поднесат барања за неисправни производи.

Во оваа брошура станува збор за правилата кои се применуваат **во случај на неисправен производ кои се специфични**, меѓутоа треба да запомните дека овие правила не ја исклучуваат можната примена на **правилата за одговорност за штета предизвикана со опасен предмет и опасна дејност**, како и на **правилата за одговорност за материјалните недостатоци на предметот (несообразност)** и на сите други правила на договорната и вондоговорната одговорност за причинетата штета.

Главниот законодавен инструмент кој се однесува на одговорноста за производи на ниво на ЕУ е Директивата 85/374/ЕЕЗ за одговорност за неисправни производи (Директива за одговорност за производи). Директивата за одговорност за производи е усвоена во 1985 година и го поставува режимот за одговорност без вина на ниво на ЕУ за неисправни производи. Како директива, таа е имплементирана од земјите-членки на ЕУ и нивните на-

ционални судови ја сироведуваат директивата во согласност со релевантните домашни закони.

Воведувањето на Директивата за одговорност за производите е контрверзно во времето на донесување. После повеќе од 25 години размислување и дебата, нејзината примена е релативно добро прифатена од сите страни и од шрговците и од потрошувачите.

Директивата за одговорност за производи експлицитно остава неколку прашања на националната законодавна на земјите-членки, вклучувајќи го следново:

- Имплементација на одбраната од развојниот ризик.
- Воведување на горната граница за штетата што резултираат со смрт или лична повреда од идентични производи.
- Повраќ на нематеријална штета

Дали знаете? Одговорноста за неисправен производ како посебно отштетно барање, на нашите простори во земјите во кои важел Законот за облигационите односи од 1978 година на СФРЈ била уредена полни седум години пред Директивата 85/374/ЕЕЗ, благодарееќи на модерниот концепт на ЗОД од 1978, СФРЈ била прва земја во Европа во која е востановена вондоговорна одговорност за неисправен производ која се однесувала на сите производи. И прво изречно законско уредување на ваков вид на одговорност на глобално ниво кога би се исклучило § 402. A Restatement (Second) on Torts, како специфична квази-кодификација на американското право.

Според Законот за облигационите односи¹ што е во важност во нашата држава производителот кој ќе пушти во промет производ одговара за штетата предизвикана од неисправноста на тој производ, без оглед на него-

вата вина. Вина постои кога штетникот причинил штета со намера или со невнимание (крајно, обично или друг степен на невнимание предвиден со закон). Тоа значи дека во случај на неисправен производ, не станува збор за субјективна тука за објективна одговорност за штета.

- **Каква штета се надоместува кога штетата е предизвикана од неисправен производ?**

Штетата може да биде материјална и нематеријална! Материјалната штета преставува намалување на нечиј имот и тоа е обична штета. Материјална штета може да биде и спречување нечиј имот да се зголеми тоа е испуштена корист. Нематеријална штета претставува

1) Закон за облигационите односи Сл. Весник на Република Македонија бр. 18/01, 78/01, 04/02, 59/02, 05/03, 84/08, 81/09, 161/09, 23/13 и 123/13 во постојатото шекс 300

повреда на личните права. Како лични права, се подразбираат правата на живот, телесно и душевно здравје, чест, углед, достоинство, лично име, приватност на личниот и семејниот живот, слобода, интелектуално творештво и други лични права.

Одредбите за одговорност за штета причинета од неисправен производ се применуваат на одговорноста за материјалната штета предизвикана со: смрт или повреда на телото; и уништување или оштетување на предмет различен од самиот неисправен производ, ако се работи за: таков вид предмет што е вообичаено наменет за лична употреба или потрошувачка и ако овој предмет се користел од страна на оштетениот главно за лична употреба или потрошувачка.

● *Која материјална штета се надоместува во случај на смрт или повреда на телото?*

Тој што ќе причини нечија смрт е должен да ги надомести вообичаените трошоци за неговиот погреб. Тој е должен да ги надомести и трошоците за негово лекување од добиените повреди и другите потребни трошоци во врска со лекувањето, како и заработката загубена поради неспособноста за работа.

Лицето кое загиналиот го издржувал или редовно го помагал, како и она кое според законот имало право да бара издржување од загиналиот, има право на надомест на штетата што ја трпи со загубувањето на издржувањето, односно помагањето. Оваа штета се надоместува со плаќање на парична рента, чиј износ се одмерува со оглед на сите околности на случајот, а кој не може да биде поголем од оној што оштетениот би го добивал од загиналиот да останал жив.

Тој што на друг ќе му нанесе телесна повреда или ќе му го наруши здравјето, должен е да му ги надомести трошоците околу лекувањето и другите потребни трошоци во врска со тоа, како и заработката загубена поради неспособноста за работа за време на лекувањето.

Ако повредениот поради целосна или делумна неспособност за работа ја губи заработката, или потребите му се трајно зголемени, или можностите за негово натамошно развивање и напредување се уништени или намалени, одговорното лице е должно да му плаќа на повредениот определена парична рента, како надомест за таа штета.

Судот може на барање од оштетениот за иднина да ја зголеми рентата, а може на барање од штетникот да ја намали или укине, ако позначително се променат околностите што судот ги имал предвид при донесувањето на поранешната одлука.

Правото на надомест на штета во вид на парична рента поради смрт на блиското лице или поради повреда на телото или оштетување на здравјето не може да се пренесе врз друго лице.

Стасаните износи на надоместот можат да се пренесат врз друг, ако износот на надоместот е определен со писмена спогодба на страните или со правосилна судска одлука.

Постои определено ограничување во смисла дека се надоместува материјална штета која надминува износ од 500 евра денарска против вредност! Ако штетата е помала оди според општите правила за причинета штета!

Законската одредба вака го илустрира тоа:

Оштетениот има право на надомест на материјалната штета според одредбите за одговорност за штета од неисправен производ, само за штетата што надминува 500,00 евра во денарска противвредност според средниот курс на Народна банка на Република Северна Македонија.

● **Дали оштетениот има право на нематеријална штета?**

Оштетениот има право на надомест на нематеријалната штета причинета од неисправен производ согласно одредбите од Законот за облигационите односи.

На износот на надоместот на материјалната штета предизвикана со смрт или повреда на телото соодветно се применуваат одредбите од Законот за облигационите односи за надомест на материјална штета во случај на смрт, телесна повреда и оштетување на здравјето.

На штетата причинета од нуклеарна несреќа се применуваат општите одредби од Законот за облигационите односи за одговорност за причинета штета, односно одредбите од соодветните меѓународни договори и спогодби ратификувани во согласност со Уставот на Република Северна Македонија.

● **Кој се јавува во улога на оштетеник?**

Одговорноста за штета предизвикана од неисправен производ е објективна деликтна одговорност, како оштетеник може да се јави крајниот купувач на производот, но тоа може да биде и лице на кое купувачот му го доверил производот, но и трето лице на кое неисправниот производ или стока му направила штета и кога не го користело непосредно или дошло со таквиот производ во контакт сосема случајно.

● **Кој докажува дека штетата е настанала од неисправност на производот?**

Оштетениот треба да ги докаже неисправноста на производот, причинетата штета, како и причинско-последичната (каузална) врска помеѓу неисправноста на производот и причинетата штета.

Судот на правдата на Европската унија (СПЕУ) одлучи дека, за одредени производи, нивото на безбедност што потрошувачот има право да го очекува треба да се смета за особено високо поради вродената функција на производот, ранливоста на типичниот корисник и неговиот невообичаен потенцијал за оштетување што го претставува производот (Boston Scientific Medizintechnik GmbH v AOK Sachsen-Anhalt - Die Gesundheitskasse (Case C-503/13) EU:C:2015:148 и Betriebskrankenkasse RWE (Case C-504/13). СПЕУ, исто така, заклучи дека за такви производи, каде што е откриено дека производите кои припаѓаат на истата група или се дел од истата производна серија имаат потенцијален дефект, може да биде можно да се класифицира секој производ што припаѓа на таа група како неисправен, без да може да докаже дека предметниот производ навистина има таков дефект. Во Boston Scientific, производите за кои станува збор беа пејсмејкер и кардиовертер дефибрилатор.

● *Кога производот е неисправен?*

Производот е неисправен кога, земајќи ги предвид сите околности, вклучувајќи ги: а) презентацијата на производот; б) намената за којашто може разумно да се очекува дека производот би се користел и в) датумот на пуштањето на производот во промет, не дава сигурност што од таквите производи оправдано се очекува.

Производ ставен во промет не се смета за неисправен ако поради тоа што последователно бил пуштен во промет производ од ист вид со подобрени својства.

За неисправен производ одговара производителот! Кој може да се смета за производител? Кој е штетник во случај на причинување на штета од неисправен производ?

Како производител во смисла на одредбите за одговорност за штета од неисправен производ се смета и физичко и правно лице кое изработило готов производ, субјектот кој произвел или изработил било која сировина или било кој составен дел вграден во готовиот производ, како и било кој субјект кој, обележувајќи ги производот со своето име, фирма, назив, трговска марка или каков било друг знак за разликување на производот, се претставува како производител. Без оглед на одговорноста на производителот, како производител се смета и субјектот кој на територијата на државата го увезол производот заради продажба, давање во закуп, лизинг или заради било кој друг вид на ставање на производот во промет. Ако не е можно да се утврди кој е производител, за таков се смета секое физичко и правно лице кое врши снабдување на производот или истиот го става во промет, освен ако во разумен рок не го извести оште-

тениот за тоа кој е производителот или кој е субјектот од кој го набавил производот.

За увезените производи и кога не може да се утврди кој субјект го увезол производот, па и тогаш кога името, фирмата или називот на производителот се наведени на производот за производител се смета секое физичко и правно лице кое врши снабдување на производот или истиот го става во промет, освен ако во разумен рок не го извести оштетениот за тоа кој е производителот или кој е субјектот од кој го набавил производот.

Кога две или повеќе лица се одговараат за штета предизвикана од неисправен производ, нивната одговорност е солидарна. Оштетениот може да бара целосен надомест од било кој од солидарните штетници!

● *Дали и кога производителот може да се ослободи од одговорност за штетата?*

Производителот се ослободува од одговорноста за штетата, ако докаже дека: 1) не го пуштил производот во промет; 2) или имајќи ги предвид околностите на случајот, веројатно е дека неисправноста која што ја предизвикала штетата не постоела кога тој го пуштил производот во промет или дека неисправноста се јавила подоцна; 3) или производот не го изработил за продажба или каков било друг вид на дистрибуција со економска цел, ниту пак го произвел или дистрибуирал во текот на своите деловни дејности; 4) или неисправност на производот се должи на тоа што производот е произведен и пуштен во промет, согласно одредбите кои се уредени во посебните прописи за тие производи; или состојбата на науката и техничкото знаење, во моментот на ставање на производот во промет, не овозможувале откривање на неисправноста; или во случајот на производител на составен дел, неисправноста може да се припише на дизајнот на производот во кој е вграден тој составен дел или на упатствата дадени од производителот на производот.

● *Кога одговорноста за штетата на производителот може да се намали?*

Одговорноста за штетата на производителот се намалува или производителот се ослободува од одговорност ако докаже дека, имајќи ги предвид сите околности на случајот, штетата настанала исклучиво поради вина на оштетениот или на лицето за кое оштетениот одговара, кои што производителот не можел да го предвиди и чии што последици не можел да ги избегне или отстрани.

Производителот делумно се ослободува од одговорноста за штетата ако докаже дека, имајќи ги предвид сите околности на случајот, за настанатата штета покрај неисправноста на производот придонеле вината на оштетениот или на лицето за кое истиот одговара, кои што производителот не можел да ги предвиди и чии што последици не можел да ги избегне или отстрани.

Кога за настанувањето на штетата покрај неисправноста на производот придонело трето лице, истото ќе одговара на оштетениот солидарно со производителот.

Клаузулите за однапред исклучување или ограничување на одговорноста за неисправен производ се ништовни

Одговорноста на производителот во однос на оштетениот согласно овој закон не може однапред спогодбено да се исклучи или да се ограничи. Секоја спротивна спогодба е ништовна.

● **За колку време засијаруваат побарувањата за надомест на штетата од неисправен производ?**

Побарувањето за надомест на штетата причинета од неисправен производ застарува во рок од **три години** од денот кога оштетениот дознал или разумно морал да дознае за штетата, за неисправноста на производот и за субјектот кој е производител. (субјективен рок од дознавањето за околностите)

Во поглед на прекилот и на застојот на застареноста соодветно се применуваат на одредбите од Законот за облигационите односи.

Побарувањето за надомест на штетата причинета од неисправен производ **престанува со истекот на рокот од десет години**, сметано од неговото ставање во промет, (објективен рок) освен ако пред истекот на овој рок е прекината застареноста поради покренување на постапка пред суд или друг надлежен орган заради утврдување или остварување на побарувањето за надомест на штетата.

Доколку имате потреба од советување можете да се обратите до Организација на потрошувачите на Македонија, на тел. 02/3179/592, преку веб страна www.opm.org.mk, по пат на електронска пошта на: sovetuvanja@opm.org.mk